

DELAVSKA POLITIKA

Uredništvo in uprava:

Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22, telefon 2326.
Podružnice: Ljubljana VII, Zadržni dom — Celje, Delavska
zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Del. dom.
Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Izhaja vsako sredo in soboto.

Naročnina za Jugoslavijo znaša mesečno 10 Din, za ino-
zemstvo mesečno 15 Din.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene
delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. De-
belo tiskana beseda stane Din 1.—. Malih oglasov trgovskega
značaja stane beseda Din 1.—. V oglašnem delu stane pe-
titna enostolpna vrsta D. 1.50. Pri večjem številu objav popust.
Čekovni račun: 14.335. — Reklamacije se ne frankirajo.

Štev. 78.

Sreda, 28. septembra 1932.

Leto VII.

Borba za delo.

Iz govora čehoslovaškega ministra so-
cialne politike dr. Czecha.

Dne 23. t. m. je imel socialnopolitični odbor čehoslovaškega parlamenta sejo, na kateri je razvil minister socialne politike socialni demokrat dr. Czech svoj program, ki vsebuje predvsem tri glavne točke: 1. preskrbo dela, 2. skrajšanje delovnega časa in 3. ureditev delovnega trga.

Vsebinsko je navajal minister v svojem govoru naslednje:

Gospodarska kriza se še vedno zaostrejuje ter ni pričakovati omiljenja, pač pa še bistveno hujše razmere, ki kategorično zahtevajo temeljitih gospodarskih ukrepov in celo vrsto nalog v omiljenje bede med onimi, ki jih kriza najhujše zadeva. Žal, vlada posvetovanj v teh problemih še ni zaključila, zato mi je mogoče danes govoriti o teh zadevah le v tem zmislu, kakor jih predlagam kot minister socialne politike in sem jih zagovarjal pred vlado ter o onih stvareh, ki jih lahko izvedem v svojem delokrogu.

Po gospodarskih poročilih se gospodarstvo v zadnjih mesecih ni izpremenilo znatno.

Da dokažem dalekosežnost poslabšanja gospodarstva naj navedem, da je bilo leta 1929 v avgustu mesecu prijavljenih 34.789 nezaposlenih oseb, v avgustu 1932 pa 459.406; na 100 zaposlenih je prišlo 1929 le 9, 1931 pa že 144.6. Leta 1929 je iskalo na 1000 služb delo 1323, 1931 pa že 4519 oseb. V najboljši sezoni ni zaposlitve, kar nas opominja, da se moramo za bodoče mesece dobro pripraviti.

Potreben je splošno-gospodarski načrt.

V poročilu ni mogoče razviti celotnega gospodarskega programa, ki se nanaša na industrijo, kmetijstvo in delovne plasti prebivalstva. Brez nove ureditve in nove organizacije v vseh panogah in ustanovah, v gospodarskih, finančnih in socialnih funkcijah, ni rešitve. S temi problemi se bavi sedaj vlada ter bo o tem v kratkem odločala.

Ministrstvo si je postavilo tri zgoraj omenjene naloge, dasi ve, da ne more prekoračiti meje možnosti ter da se sedanja gospodarska kriza da, kakor vse krize sploh, odpraviti le s popolno izpremembo in novo ureditvijo obstoječega gospodarstva. Gotovo pa je tudi, da se da velik del splošne bede med množicami s pametnimi ukrepi omiliti. Nobena še tako širokopotezna pomoč in še tako dobro urejene prehranjevalne in druge akcije ne morejo nadomestiti dela, ki ga iščejo siromaki. Samo trenutna pomoč je to. Zato smatra ministrstvo socialne politike preskrbo dela kot prvo točko svojega programa, za kar je tudi v vladi precej razumevanja.

Za produktivno delo je vlada dala že 1930 na razpolago 145 milijonov čK, s katerimi se je zaposlovalo 200 tisoč delavcev mnogo mesecev. S stavbno novelo je ministrstvo odredilo, da se je gradilo 30.000 majhnih stanovanj. Tudi tu je bilo zaposlenih več deset tisoč delavcev. Če bi imelo ministrstvo več denarja na razpolago, bi se delo nadaljevalo. Ta preskrba dela je v malem obsegu, mogoče so pa tudi velike investicije, ki mnogo več zaležejo. V tem pogledu pa mora vlada kljub pomanjkanju finančnih sredstev kaj storiti.

Resen opomin Nemčiji.

Predsednik nemške strokovne zveze s. Leipart Nemčiji.

Zvezni odbor Splošne nemške zveze svobodnih strokovnih organizacij kot zastopnik vseh zvezi priključenih organizacij je zavzel stališče napram najnovejšim dogodkom v Nemčiji, zlasti glede nakan proti socialni politiki in proti v marsikaterem oziru mednarodno pomembnemu delavskemu pravu. Predsednik zveze T. Leipart je napisal vsem strokovnim kolegom osebno pismo, v katerem pojasnjuje resni položaj, opominja vse delavstvo spriču velikih odločitev k enotnosti in največji odločnosti. V naslednjem navajamo najvažnejšo vsebino pisma:

»Doba najhujše reakcije je tu. Ta nas sili, da nastopimo nova pota strokovne politike. Hoteli smo potem demokracije, razuma in v intencijah splošnega blagostanja — brez mešč. vojne — doseči dvig delavstva. Hoteli smo pomagati s politiko pomirjevanja in odgovornosti, stvarnosti in sodelovanja na podlagi pravice in kulture, ustvariti boljši gospodarski in družabni red za vse. Naši politični in gospodarski nasprotniki pa nas odrivajo od te poti. Pripravljeni smo nam usiljevani boj sprejeti.

Naš boj bo težji kakor je bil kdaj prej. Proti nam je zopet vlada kakor prej. Proti nam so široke plasti me-

ščanstva in kmetijstva, ker naših ciljev ne poznajo ali ne razumejo. Napram skupni reakciji imamo neenotno delavstvo proti njej. Tovariši, ali ne uvidi vsakdo od vas, da je sedaj treba napraviti konec z neenotnostjo, z vsemi prepiri, z vsemi bratskimi boji? Naš boj ne more biti neugoden, če smo edini. Več svobode gibanja imamo kakor zadnja leta. Ne smemo torej izgubljati poguma. Svobodneje, pogumneje in odločneje stopajmo v boj za pravice delavstva!

Tovariši, pred odločilnim preobratom se nahajamo. Če ponesrečijo gospodarski načrti državne vlade, tedaj je konec tega kapitalističnega gospodarstva. Bodi že razvoj kakršenkoli. Nas najde pripravljene.

Tovariš Leipart pozivlja nadalje z ozirom na bodoče državnozbornske volitve, da naj delavstvo glasuje za demokracijo in socialno pravičnost, neorganizirano delavstvo pa naj se oklene svobodnih strokovnih organizacij ter dostavlja končno:

»Strokovne organizacije so Vaša nada. One tvorijo enotno fronto vseh delovnih, ki je v sedanjem razvoju potrebna. Našim nasprotnikom pa kličemo: Nobena sila sveta ne bo premagala svobodnih strokovnih organizacij Nemčije!«

Socialnodemokratska manjšinska vlada na Švedskem.

Hansson je sestavil švedsko socialnodemokratsko vlado. Vlada je manjšinska in bo vodila politiko proti carinskim mejam, za preskrbo dela ter uvedla državno kontrolo nad gospodarstvom. Zlasti bo tudi z reorganizacijo znatno znižala izdatke za vojsko. To je minimalni program nove vlade, ki ima predvsem namen, pomagati žrtvam gospodarske krize.

Skrajšanje delovnega časa.

Sporedno s tem problemom se mora izvršiti tudi skrajšanje delovnega časa. Neovrgljivo je dejstvo, da je potrebno brezposelne ljudi zopet uvrstiti v gospodarstvo. Tehnizacija in zvišanje produkcije zahtevata to. Gotovo je namreč, da bi produkti ob današnjem tehničnem stanju, ki se izdelajo v 48 urah, tudi v normalnih razmerah ne našli konzumentov. Minister je stavil to zahtevo že leta 1930 in delavstvo si jo je splošno osvojilo. To stališče zagovarja celo predsednik Hoover, ki je nedvomno kapitalist. Ta problem se razpravlja v Italiji, v Ameriki, v Nemčiji in v Ženevi na posebni konferenci mednarodnega urada dela. S tem vprašanjem se bavijo po vseh državah.

Minister meni, da naj se skrajšanje delavnika, ker še ni dovoljeno, razmotriva takoj resno in sklene.

Ukrep pa se mora takoj izvesti pri vseh javnih delih, pri vseh državnih investicijskih delih, v okviru produktivne preskrbe nezaposlenih ter v vseh podjetjih, kjer imajo odločevalno besedo država in samoupravne korporacije.

Preureditev posredovanja dela.

Ministrstvo je že leta 1931 predložilo zakon o posredovanju dela, ki pa še vedno ni sklenjen. Ta zakon se mora uveljaviti; izključuje privatne posredovalnice in dovoljuje velik vpliv strokovnim organizacijam.

Japonsko-kitajski spor se odgodi.

Grozdje je preklislo.

Na seji Društva narodov je predlagala Japonska, da se ji dovoli šest tednov odloga, da preštudira poročilo komisije. Predsednik sveta De Valera je dvomil, da je potreben tako dolg rok. Končno se je japonski rok dovolil, vendarle do 5., oziroma najkasneje 21. novembra, ko se zopet sestane svet Društva narodov. Društvu narodov se seveda zdi to vprašanje precej delikatno.

Obvezno zavarovanje za nezaposlenost.

Minister hoče uvesti obvezno zavarovanje za nezaposlenost in opustiti sedanji genfski sistem ter zahteva v ta namen poseben podporni sklad, iz katerega bodo prejimali podporo za nezaposlene strokovni člani, ki so izžrpali podporo svoje organizacije, dalje osebe, ki ne velja zanje zakon ter za prehodno podpiranje obligatoričnega zavarovanja.

Vlada sicer odklanja te predloge, toda minister bo vztrajal na ustanovitvi izrednega sklada.

Minister socialne politike tudi predlaga, da se strokovnim organizacijam, ki so izžrpale zaradi izplačevanja podpor za nezaposlene, dodeli primerna denarna pomoč.

Ministrstvo navaja še druge zahteve. Dr. Czech izjavlja, da se ne bo zadovoljil samo z obljubami, marveč zahteva z ozirom na povečano potrebo, to je poslabšanje delavskega položaja, odločne sklepe in ukrepe parlamenta. Minister socialne politike stavi predloge itak tudi na pobudo parlamenta, ki se zaveda odgovornosti in je prepričan, da sprejme predloge.

Razprava o programu se bo vršila na bodoči seji socialnopolitičnega odbora.

Francija nujno svetuje Rumuniji, naj sklene z Rusijo pogodbo.

Senzacionalna nota Francoske Rumuniji. — Sklepi rumunske vlade.

Kakor znano, je sovjetska vlada sklenila z vsemi državami, ki mejijo na rusko zapadno mejo, posebno prijateljsko pogodbo o medsebojnem nenapadanju, v svrhu osiguranja mirovnega stanja v iztočni Evropi. Najprej z baltskimi državami, zatem s Finsko in končno tudi s Poljsko, ki je s tem izvršila nedvomen nasvet Francije, ki je s Sovjeti sklenila enakopogodbo pod pritiskom naraščajočega vala nacionalizma v Nemčiji, ki ogroža tako Francoze kakor Poljake. S temi pogodbami so si za slučaj konflikta z Nemčijo hoteli zavarovati hrbet z ruske strani, medtem ko so te pogodbe tudi Sovjetom bile ob pravem trenutku dobrodošle, ker jim skoraj neizbežno grozi spopad z agresivno Japonsko. Manjka pa še en važen člen v verigi teh pogodb: Rumunska se še do danes ni mogla odločiti, da sklene s Sovjeti enako pogodbo, dasi so ji to neoficijalno svetovali tako s poljske, kakor s francoske strani. Kajti pogodbe, ki sta jih ti dve državi sklenili s Sovjeti, postanejo šele pravomočne, ko tudi Rumunija sklene enako pogodbo. Ta pa je še vedno oklevala, predvsem radi Besarabije, bivše ruske province, ki si jo je prisvojila Rumunija in kateri se Sovjeti še niso odrekli. Rumunska zahteva, naj bi Sovjeti v pogodbi priznali brezpogojno suvereniteto Rumunske nad Besarabijo, a Sovjeti predlagajo, naj bi se Besarabija v pogodbi sploh ne omenjala, temveč naj bi se prepustila rešitev tega vprašanja teku zgodovine. Na tem so zastala vsa pogajanja. Sedaj pa se je naenkrat oglasila Francija, ki ji je rumunskega cincanja dovolj in je poslala Rumuniji odločno noto, v kateri ji javlja, da ako ona čimprej ne sklene s Sovjeti pogodbe o nenapadanju, bo Francija brez ozira na njo proglasila svojo pogodbo s Sovjeti za pravomočno. Ta nota je vzbudila v Rumuniji pravo senzacijo, ker je ni nihče pričakoval. Takoj je bil sklican ministrski svet, ki je zasedal pozno v noč. Vlada je sklenila pogoditi se s Sovjeti brez ozira na Poljsko in Francijo, ker dosedaj samo radi tega še ni sklenila pogodbe, ker se je preveč ozirala na ti dve državi. V vladi je glede tega precej nesoglasja, zlasti se protivi Titulescu, poslanik v Londonu, ki bo radi tega odpoklican.

Izid volitev na Grškem

Borba med rojalisti in republikanci.

V nedeljo so se vršile volitve v grški parlament. Ze dalje časa se vrše notranji politični boji med republikanci in rojalisti.

Končni izid volitev še ni znan. Izgleda pa, da imajo venizelisti okoli ducat mandatov več kot monarhisti. Komunisti so dosegli okoli 10 do 15 mandatov.

Herriot Nemčiji.

Herriot je poudarjal, da Francija želi mir. Nemčija zahteva enakopravnost v oboroževanju, kar znači, da se zbuja predvojni militaristični duh; potrebno pa je, da se razorožimo moralno, potem bomo lahko govorili o stvarni razorožitvi.

Nek francoski list dostavlja Herriotovemu govoru, da še 37 držav ni pristalo na pakt o arbitraži, ki ga je

sklenilo Društvo narodov leta 1928. Med temi državami so Nemčija, Madžarska, Bolgarska in Turčija. To so pa tiste države, ki zahtevajo oboroževanje.

Nemčija pojde zopet v Ženevo?

Brezglava politika nemške reakcije.

Kratkovidna politika Nemčije, ki jo je najbrže zakrivil kancler Papen z zahtevo po enakopravnosti v oboroževanju, že doživlja fiasco. Kategorična zahteva in grožnja, da ne pride več na mednarodne konference, ni prav nič razburila glavnih interesentov, Francije in Anglije ter je celo predsednik razorožitvene konference izjavil, da mu je sicer žal, če se Nemčija ne bo udeležila mednarodne konference ter s tem otežkočila posvetovanja, vendar se bo konferenca vršila in bo sklepala praktično o tem vprašanju.

Z ozirom na prenatrženost je nemška vlada poslala v Ženevo na sejo Društva narodov svojega zunanjega ministra Neuratha, da poišče z ozirom na angleški posredovalni predlog posredovalca, da izgleda pot med Francijo in Nemčijo, ki želi popraviti svojo zmotno. Nemčija namreč uvideva važnost mednarodnih konferenc ter utegne vplivati na potek le tedaj, če je navzoča.

Uklonitev okole nemške vlade sicer ne pomeni preokreta nemške politike, pomeni pa, da si je mednarodni demokratični parlamentarizem, ki izhaja iz Društva narodov, pridobil na ugledu ter da bo v bodoče prej ali slej mogoče velika mednarodna vprašanja in probleme reševati le potom mednarodnega parlamentarizma. Zmagla mednarodna demokracija ni ravno tako važna z ozirom na Nemčijo, važna pa je z ozirom na bodočo razorožitveno konferenco, ker bodo konvencije, ki bodo sklenjene na tej konferenci, jako važne ter uverile tudi najhujše imperialiste, ki so doslej premalo upoštevali in spoštovali mednarodne dogovore. Konvencije glede oboroževanja oziroma razorožitve bodo sezale v kri in meso vseh onih imperialističnih držav, ki stoje še danes na bedastem stališču: si vis pacem, para bellum. (Če želiš mir, pripravljaj vojno!)

Za razorožitev!

Angleški kongres svobodnih strokovnih organizacij,

ki je nedavno zboroval, je sklenil pozvati angleško delegacijo za razorožitveno konferenco, da mora biti rezultat razorožitvene konference najmanj to, da se izvede Hoovrov predlog, ki zahteva zmanjšanje vojnih sil in orožja na kopnem, na morju in v zraku za eno tretjino. Kongres izjavlja, da bi razorožitvena pogodba zbužala samo tedaj zaupanje, če določi drastično omejitve in znižanje izdatkov za oboroževanje, kakor tudi da se uvede stroga mednarodna kontrola nad vso javno in privatno produkcijo vojnega materiala.

30 milijonov nezaposlenih na zimo?

Po zadnjih poročilih nemškega državnega statističnega urada o stanju nezaposlenosti je bila koncem marca t. l., to je pred pričetkom izboljšane sezije, prizadeta najbolj Amerika, če se primerja število nezaposlenih s številom zaposlenih. V Zedinjenih državah je bilo ob tem času 22 odstotkov delovnih ljudi nezaposlenih. Nato sledi Nemčija z 18 odstotki, Kanada s 13,9 odstotka, Avstrija s 13,1 odstotka, Velika Britanija z 12,7 odstotka in Čehoslovaška z 12,2 odst. V drugih deželah odstotek nezaposlenih ne dosega 10 odstotkov delovnih oseb. Najugodnejše zaposlitvene razmere so bile marca 1932 po tej statistiki na Finskem z 1 odstotkom in na Estlandskem z 1,3 odstotka nezaposlenih. Od večjih evropskih držav so imele najmanj nezaposlenosti Švica 2,7 odstotkov in Švedska 3,6 odstotkov, za njimi Francija 4,6 odstotkov, Belgija 5,20 odstotkov, Italija 5,4 odstotkov, Dan-

ska 7,4 odstotkov in Nizozemska 9,6 odstotkov. V primeri z lanskim letom je bila zopet Amerika najbolj prizadeta v zadnjem letu. Odstotek nezaposlenih se je zvišal od 12,5 na 21,9, dočim se je dvignil v Nemčiji od 14,2 na 18 in v Veliki Britaniji pa je padel od 12,8 na 12,7. Najbolj naglo se je dvignila nezaposlenost v Švici, ki je narasla za 170 odstotkov v enem letu in v Franciji za 130 odstotkov k stanju nezaposlenosti prejšnjega leta. Podvojilo se je število nezaposlenih v Belgiji in na Nizozemskem, domala podvojilo se je število tudi na Čehoslovaškem. Vsota nezaposlenih po vsem svetu je znašala marca meseca 1932 po teh ugotovitvah 25,5 milijonov. V poletnih mesecih se je število nekoliko znižalo, vendar se že zopet pojavlja naraščanje nezaposlenosti. V bodoči zimi bo vojska nezaposlenih najbrže daleč prekoračila število 30 milijonov.

Doma in po svetu.

Decentralizacija uprave. Na shodu v Krapini je govoril bivši minister poslanec Pavle Matica in povedal, da pride v narodni skupščini sedaj na vrsto zakon o banovinski samoupravi. Novi zakon bo dal več samouprave banovinam. Nadalje je govornik povedal, da bo parlament govoril o gospodarski krizi in o zakonu glede razdolžitve kmetov. Pozneje pride v razpravo zakon o občinskih samoupravah.

Novi predsednik višjega deželnega sodišča v Ljubljani. Na predlog ministrstva pravde je bil imenovan za predsednika višjega deželnega sodišča v Ljubljani dr. Ivan Vrančič, apelacijski sodnik višjega deželnega sodišča v Ljubljani.

Da bi obrnil pažnjo javnosti nase je 18letni brezposelni klepar Vladimir Kovačič v Zagrebu splezal na vrh visokega zvonika stolne cerkve, kjer je na železnem križu izvajal razne vratolomnosti. Tisočglava množica ga je opazovala. Šele na povelje policije je splezal zopet dol. Izjavil je, da je na ta način hotel obrniti pozornost javnosti na svoje zmožnosti, da bi kot spreten klepar mogel dobiti kako delo.

Nov slovenski delavski list v Ameriki. Ameriški listi poročajo, da je začel izhajati v Montevideu v Urugvaj (Južna Amerika) nov slovenski mesečnik »Naš Glas«. List naznanja, da je glasilo delavskega društva »Ivan Cankar« in izgleda, da bo zastopal list radikalno-levičarsko smer delavskega gibanja. Tendence in smer pa bosta bolj jasno razvidni šele, ko bo izšlo več števil.

100 desetdinarskih novcev je ponaredil. V Zagrebu so zaprli čevljarja Simona Rabadžija, ker je koval desetdinarske »srebrne« novce. Njegova žena je kupovala z njimi na trgu in je bila zasačena. Pri aretaciji obeh

so našli še 100 komadov ponarejenih novcev.

Krvava nedelja na zelenem sportnem polju. Slava italijanskih in čehoslovaških nogometašev, ko so se na igrišču v Turinu s kamenjem do krvi pobijali, očividno ne da spati sportnikom drugih narodov. Videti je, da postaja junaški podvig nogometašev in nogomet ljubečega občinstva že kar mednaroden. Živio nogomet! Zadnja nedelja je bila posebno krvava — ne samo v Mariboru! Še hujše je bilo v Zagrebu pri tekmi Hajduka z Gradjskim. Boj se je začel s tem, da je neki krepki Dalmatincev z zaušnico podrl na tla purgarskega centerfora. To je bil znak za splošen napad zagrebških navijačev na Dalmatince, ki so jih obmetavali s kamenjem. Zagrebčani so namreč kamenje že k tekmi v žepih s seboj prinesli, ker so menda že slutili, da bo Dalmatincev njih centerfora vsekali po nosu. Dalmatinci pa so fantje od fare. Pred točo kamenja niso zbežali z igrišča, ampak so kamenje pobirali in ga metali nazaj na tribuno zagrebških navijačev. Več gledalcev je bilo pri tem ranjenih. Nič boljše ni bilo na Dunaju — kakor doslej še nikoli — so se obmetavali s kamenjem in s praznimi steklenicami pri tekmah Vienna—Hakoah, Rapid—Wacker in W. A. C.—F. A. C.

13. zasedanje Društva narodov. Generalna seja Društva narodov je pričela zborovati v pondeljek. Generalna seja bo kratka in se bo posvetovanje nadaljevalo v petih odborih: pravni, gospodarski, finančni, upravni in proračunski. Malo antantno bo zastopal v bodoče čehoslovaški delegat.

Predsednik panevropske zveze Coudenhove-Kalergi je poslal fran-

Zamolčane najemnine ni treba plačati.

Često se dogaja, da hišni lastniki pri davkarji zamolčijo pravi znesek najemnine, katero jim plačujejo najemniki in se na ta način odtegnejo plačevanju davka. Običajno najemniki tega ne vedo. Včasih pa se le zgodi, da najemniki zvedo, koliko je hišni lastnik prijavil najemnine in koliko jo dejansko zahteva. V takem slučaju lahko najemniki odklonijo plačilo višje najemnine kot je priglašena. Hišni lastnik takšne najemnine ne more iztožiti, četudi se je najemnik pogodil z njim za takšno najemnino. Čl. 203 finančnega zakona za leto 1926-1927 določa namreč sledeče:

»Hišni posestniki, ki ne bi pravilno in točno prijavili hišne najemnine, izgube poleg tega, da jih zadenejo kazenske posledice po davčnih zakonih, pravico, sodno zahtevati višjo najemnino, kakor je ona, ki so jo prijavili davčnemu oblastvu.«

Zgodilo se je že večkrat, da so hišni posestniki kljub temu tožili za takšno najemnino, pa so seve potem tožbo v celoti izgubili in plačati so morali še toženemu najemniku vse stroške.

coskemu ministrskemu predsedniku Herriotu odprto pismo z ozirom na njegovo zavrnitev nemške zahteve po enakopravnosti. Pismo se glasi: »Ker ste bili tako prijazni, da ste prevzeli častno pokroviteljstvo nad panevropskim kongresom, ki sem ga sklical v Basel, smatram za svojo dolžnost, da prepričim vsak nespornost, da Vas opozorim na neskladnost moje ideje o evropski skupnosti z Vašo izjavo: »Ne, nikdar, nič!« Sem nasprotno globoko uverjen, da bi ničesar ne moglo občutkov razočaranja in sovražstva pri Nemcih bolj povečati, kakor vztrajanje pri neenakopravnosti, pod katero trpi čast tega velikega evropskega naroda; istega naroda, katerega ženije Goetheja in Beethovena ste Vi sami nedavno proslavljali. Kajti naraven občutek časti in dostojanstva se izkaže vedno močnejšim, kakor vse politične prednosti, ki bi jih lahko imelo francosko-nemško sodelovanje. Zato bo vsaka evropska sprava nemožna vse dotlej, dokler se bo Francija zoperstavljala elementarnim temeljem enakopravnosti.«

Občinske volitve v Sofiji. V nedeljo so imeli v Sofiji občinske volitve. Volilcev ima glavno mesto Bolgarije 65.000, glasovalo pa je le okoli 44.000 volilcev. Meščanske stranke so ohranile svoje pozicije domala, napredovali so pa znatno komunistični glasovi. Komunisti imajo sicer samo 14.000 glasov od 44.000, vendar bi bila v novem občinskem svetu njih skupina najmočnejša. — Oblasti je izid volitev nevšeč, češ, da ni pravi izraz volje prebivalstva, ker se meščani niso udeležili volitev in bo izvoljeni občinski svet — razveljavila.

Angelo Cerkvénik:

ROSA.

(Povest.)

Rosa je stopila k postelji in jo poljubila na čelo.

Dolgo je klečala ob njenem zglavlju in zrla vanjo. Najraje bi bila jokala. Tako čudno sta si prepletali pota v življenju in menda je vse njuno življenje podobno kiti, spleteni iz dveh komponent usode, ki ju je obsodila na nepretrgano srečevanje. Naslonila je glavo k njeni in sanjala. Dr. Springer je stal pri vhodu in se ni mogel načuditi lepoti obeh žensk.

Tam spodaj, v hotelu pa spi njun mož . . .

Kaj je v njem, da je mogel in moral porušiti dvoje tako čudovitih življenj. Bil je vojak, dezertar, zdaj je uradnik, povprečen intelekt, komaj povprečen. Obe sta videli v njem smisel svojega življenja.

Simpatija, ljubezen?

— Kaj je to?

Nerazvozljivo! Zakaj blodi me-

sec po svoji večni poti okrog zemlje, zemlja okrog solnca?

— Simpatija?

— To je tajnost smisla. Kdor bo njo razvozljal, bo pogledal bogu samemu v oči! Kdo pa je, ki bi mogel zdržati pogled njegovih oči?

V Sarajevu je droban deček ustrelil v maziljeno glavo in ves svet je zaplapolal v plamenih.

Zakaj in kako?

Zavoljo enega samega človeka so umirali milijoni najboljših. Sto in sto milijonov bratov po čustvu, misli, hotenju, ljubezni se je med seboj besno sovražilo, preklinjalo.

Vse za voljo enega samega fanatika.

Tako mora biti!

Tukaj pa sta samo dve, ki ju je usoda združila v vrtincu ene same želje, ene same ljubezni, ene same lepote. To ni čudež . . .

Bojo je struna, ki neviden goslar nanjo igra svojo večno tajinstveno melodijo.

Nihče je ni doumel, vsi pa jo ljubimo.

Kdo razume katerokoli melodijo. Kdo more iti mimo, ne da bi njegovo srce prislunilo njenemu odmevu?

Saj tudi njemu, ki se opaja v melodijo, ki se igra ni struni njegove lastne duše, ni samo sladko, saj tudi njemu ni bil ponujen v čaši melodije samo sladak nektar . . .

Mnogo pelina je užil in vendar je v bistvu bil vselej srečen.

XXIV.

Transfuzija krvi.

Rosa je premišljevala dolgo v noč in njen sklep je dozorel.

Dala ji bo svojo kri, potrdila bo svojo ljubezen in svoja načela.

Ko je zjutraj prišel dr. Springer k zajutruku, mu je povedala, kaj je sklenila.

Dr. Springer se je prestrašil.

— Ali ste ob pamet, da hočete svojo kri kar tako razlívati? Razlívati za dvomljive uspehe? Ne verujem, da je imate preveč. Večina žensk, verujte mi, boluje na pomanjkanju dobre krvi. Izguba približno enega litra krvi, kolikor je najmanj Tanja

potrebuje, utegne katastrofalno vplivati na vaš organizem.

— Vse to vem; vse sem dobro premislila. Mislila sem na to, kako grdo komedijo sem vprizorila. Silno se sramujem. Zato bi mi bilo v srčno olajšavo, če bi mogla tudi zares nekaj storiti zanj, ki ga ljubim in nič manj zanj.

— Ne, sestra Rosa! Opustite to smešno misel! Poskušal bom rešiti Tanjo brez transfuzije krvi. Mogoče se bo našel kdo drugi, ki bo dal svojo kri, mogoče Bojo.

— Bojo? Ali ne veste, kako težko bolan je bil v bolnišnici, ko ste ga prvič operirali? Naposled bi se zgodilo, da bi Tanja živela, Bojo pa umrl.

— Te možnosti ne zanikam. Mogoče najdemo koga drugega.

— Tukaj ne bomo nikogar našli.

Dr. Springer je takole računl: Kaj bi se moglo zgoditi Rosi, če bi zgubila približno liter krvi? Tanja bi morebiti ozdravela, Rosa pa bi ostala na stare dni pri njem.

Ko se je Tanja zbudila, je bila pri zavesti.

Obsodba nemških nacionalnih socialistov v Čehoslovaški. V Brnu je bil zaključen dolgotrajni proces proti članom »Volkssporta«, nemške nacionalno-socialistične organizacije, ki je vzdrževala zveze s Hitlerjem in je hotela z njegovimi metodami izzvati nered in prevrat v prilog Nemcev v Čehoslovaški. Obsojenih je sedem nemških akademikov na kazni od 1 do 3 let ječe, občutne denarne kazni, izgubo državljanских pravic in na izgubo akademskih diplom.

Kmečki upori na Slovaškem delajo večkrat čehoslovaškim oblastem precej preglavic. Slovaška, zlasti Podkarpatska Rusija, je zelo revna dežela, kateri tudi republika ni mogla prinesiti zaželjenega raja, kar spretno izkoriščajo razni inozemski agitatorji. Poleg tega je ta provinca pravi narodnostni konglomerat, kjer je samo uradniščvo češko, prebivalci so pa poleg Slovakov še Rusini, Poljaki, Madžari, Rumuni, Židje in Nemci. Današnja krizo pripisujejo v veliki meri novi državni obliki, s katero se nekako ne morejo sprijazniti. Že večkrat je prišlo do odkritega upora kmečkega prebivalstva proti organom fiskalne oblasti. Tako tudi prošli teden v Nižni Apši, kjer je eksekutor prišel rubit kmete za neplačane davke. Eksekutor, ki se je nahajal v spremstvu žandarjev, je moral z njimi vred bežati v poslopje žandarmerijske postaje, ki jo je cel dan oblegalo 600 kmetov. Končno je žandarmerija bila prisiljena poslužiti se strelnega orožja in je z več salvami ranila večje število oseb. Šele potem so se kmetje umaknili, tako da je eksekutor pod zaščito orožnikov mogel zapustiti vas, sicer bi ga bili ubili.

Tajno komunistično tiskarno so odkrili v Lodzu na Poljskem. V zvezi s tem so aretirali 40 vodilnih komunistov.

Uspeh Gandhijevega gladovanja. Britanska vlada je izdelala načrt za volilno pravico Hindusov, po katerem naj bi »nedotakljivi« parijski volili ločeno od ostalih kast. Proti temu je Gandhi protestiral in začel z gladovno stavko. Pod vplivom tega so se pa zastopniki kast baje sporazumeli in pri obisku Gandhija v ječi, ki je baje že zelo slab, so se zjediniili na to, da naj vse kaste, tudi »nedotakljivi«, skupno volijo in se prizna parijskem gotovo število zastopnikov tako v kongresu kakor v zakonodajnem odboru. Rezultat tega sporazuma so takoj sporočili v London Macdonaldu in čim dospe od njega pristanek, bo Gandhi prenehal z gladovanjem.

Ford zopet napoveduje konec krize. Gospodarska depresija kmalu poneha. Takozvani bogati so izginili s sveta. Amerika še ni v nobenem procesu gospodarskega življenja tako vsega potisnila na enak življenjski standard. Prosperiteta je močoča, toda ne navidezna prosperiteta kakor doslej, ki je bila nenaravna. V novi periodi, ki je revolucionarna, mora vse proč, kar ni koristno. Samo grabljenje denarja zbuja najnižje zmožnosti človeka. Igranje in spekulacije. Nima pomena hraniti denar. Zdravja, dela ali sreče se ne da shraniti, da bi pozneje živeli od njih. Denar je mrtev, če se ne uporablja. — Naše mnenje o krizi smo že povedali.

Smrt delavskega voditelja v Ameriki. Dne 29. avgusta 1932 je umrl v Chicagu urednik tamošnjega češkega socialističnega lista »Spravedlnost« (Pravičnost) sodr. Antonin Novotny na posledicah operacije, star 46 let. Po poklicu pek se je priselil l. 1905 v Ameriko. Urejeval je v Clevelandu »Americké Delnické Listy« (Ameriški delavski časopis), pozneje pa glasilo krojaške strokovne organizacije (Amalg. Clothing Workers Union) »Práce« (Delo). Sodr. Novotny je bil tudi tajnik Češke socialistične federacije v Chicagu, kjer je bil zlasti v delavskih in socialističnih krogih znan kot zelo dober govornik in neustrašen borec za delavske pravice. Znan je bil tudi mnogim slovenskim rojakom. Pogreb se je vršil v petek, dne 2. septembra na češko narodno pokopališče, kjer so bili telesni ostanki tega češkega delavskega vodje upepeljeni. Časten mu spomin!

Primarij dr. Dernovšek mora plačati vse stroške dobljene tožbe.

Zopet imamo priliko poročati o nadvse zanimivem tiskovnem procesu, katerega je naperil mariborski primarij dr. Janko Dernovšek leta 1929 proti uredniku Viktorju Erženu in ravnatelju Ljudske tiskarne Josipu Oslaku radi članka »Zaušnice in okusi so različni«. Takrat je pri razpravi sodnik prigovarjal k poravnavi, katero je zagovornik obtoženih dr. Reisman tudi obljubil zastopniku tožitelja dr. Dernovška. Zastopnik slednjega g. dr. Hojnik pa je poravnavo odločno odklonil in zahteval strogo kazeno za oba obtoženca. Mariborsko okrožno sodišče je tedaj tudi res obsodilo urednika Eržena in ravnatelja Oslaka. Oba sta vložila proti tej obsodbi priliz na višje deželno sodišče v Ljubljani, ki pa je tudi priliz zavrnilo in potrdilo sodbo mariborskega sodišča.

Ravnatelj Oslak Josip je bil obsojen po novem tiskovnem zakonu le radi tega, ker je bil v času tiskanja novice »Zaušnice in okusi so različni« v listu »Volksstimme« ravnatelj Ljudske tiskarne, kjer se je tiskala »Volksstimme«. Drugače pa z notico ni imel ničesar opraviti, je ni videl, ko se je tiskala, je ni napisal in ne naročil, in ga torej ni zadela nobena krivda. Radi tega je vložil zagovornik dr. Reisman še daljno tožbo v varstvo zakona pri najvišjem sodišču v Zagrebu proti obsodbi ravnatelja Oslaka, kot popolnoma neutemeljeni v tiskovnem zakonu. Poročali smo že svojčas, da je najvišje sodišče tej tožbi ugodilo, ter izreklo, da je bil Josip Oslak po krivici obsojen.

Dr. Dernovšek mora plačati plačani denar.

Ta sodba je prišla meseca junija in je moral nato g. dr. Dernovšek najprej vrniti

ravnatelju Oslaku plačano odškodnino Din 300.—, na katero je mariborsko sodišče obsodilo prvotno Josipa Oslaka, da jo je moral plačati dr. Dernovšku za žaljeno čast. Razen tega je moral plačati g. primarij dr. Dernovšek tudi nazaj stroške v znesku Din 1.400.—, ki jih je moral najprej plačati g. Oslak dr. Dernovškemu zastopniku g. dr. Hojniku za zastopanje in rubeže za te stroške. Toda to še ni bilo dovolj. Sedaj je predlagal pri sodišču zagovornik ravnatelja Oslaka, odvetnik dr. Reisman, da naj naloži sodišče dr. Dernovšku tudi plačilo stroškov, ki jih je imel ravnatelj Oslak z zagovorom. Primarij dr. Dernovšek je odklonil to plačilo, češ, da on vendar ni bil obsojen. Mariborsko sodišče se je obrnilo nato v Zagreb na Stol sedmorice, kaj je s temi stroški. Najvišje sodišče pa je dalo prav ravnatelju Oslaku in je ta teden izšla nova rešitev okrožnega sodišča, s katero se nalaga primariju dr. Dernovšku, da mora tudi te stroške zagovora ravnatelja Oslaka v znesku Din 1.215.— plačati primarij dr. Dernovšek, ker je po krivici tožil ravnatelja Oslaka in prvotno dosegel njegovo obsodbo.

Skupno bo torej moral primarij dr. Dernovšek, ki je prvotno ta zanimivi tiskovni proces dobil že pravomočno v dveh instancah, po treh letih plačati nazaj g. Oslaku, oziroma njegovemu zastopniku 2.915 Din, t. j. skoro Din 3000.— in še stroške svojega zastopnika dr. Hojnika mora plačati dr. Dernovšek v celoti v tožbi proti ravnatelju Oslaku.

Tako je torej končala ta huda bitka enega najzanimivejših mariborskih tiskovnih procesov, ki je začel decembra l. 1929,

Nabirajte člane

za Cankarjevo družbo. Za 20 Din dobi vsak član 4 lepe knjige.

Skrajšanje delovnega časa v praksi.

(IGB.) V poročilu »India Tire & Rubber Co.« na ameriški državni urad za statistiko navaja gorenja firma, ki je nedavno uvedla v nekatere oddelkih iz tehničnih razlogov šesturni delovnik, da se je ta uvedba tako obnesla z ozirom na izboljšanje produkcije, finančne prihranke in zamujanje dela, da je podjetje sklenilo, uvesti šesturni delovnik tudi za vse ostale oddelke podjetja. Eksperiment uvedbe novega šihita, to je prehod od trišihtnega na štirišihtni sistem, je pokazal tele prednosti: 1. zaposlenih je bilo ena tretjina delavcev več; 2. produkcija na šihit je nazadovala tako malo, da ni znašala noben dan 5 odstotkov manj, mnogo dni pa je bila še večja; 3. zamude dela (obolenja itd.), ki so bile ob osemurnem delavniku precej pogoste, so skoro popolnoma odpadle; 4. pridelovalni stroški so se znižali za 8,2 odstotka. Poročilo pravi končno: »Opustili smo razmišljanje o socioloških prednostih skrajšanega delovnika in namestitvi delovnih sil. Naše izkušnje potrjujejo vse te prednosti. V splošnem se lahko trdi, da je novi način dela gospodarsko povsem zdrav in brez nevarnosti za obremenitev produkcije!«

V Čikagu je zopet eksplodirala bomba pred stanovanjem sodnika Mac Coortija. Dva pasanta sta bila težko ranjena. To je v Čikagu že 78 bombni atentat v tem letu.

Nezaposlenost v New-Yorku. Newyorská policija je ugotovila, da je v mestu 850.000 nezaposlenih. Število pa ni še popolno. New-York je sicer velik, ali število nezaposlenih je le ogromno. Strokovne organizacije so izčrpane. Lani so zahtevale 18 milijonov podpore, letos pa zahtevajo 75 milijonov dolarjev, če hočejo za silo prebiti zimo. — O ta gospodarski sistem!

Jesenice.

Jeseniški župan, mg. ph. g. Jože Žabkar je naročil kakor vsako leto tako tudi letos šest kolekcij knjig Cankarjeve družbe, od katerih jih je pet poklonil jeseniški podružnici »Svobode«, da jih ta razdeli med brezposelne delavce, ki radi čitajo. Ta čin bi lahko služil marsikomu za vzgled in obnemo, ko se jeseniška »Svoboda« g. županu in lekarnarju prav lepo zahvaljuje za to kulturno dejanje, poziva tudi druge prijatelje Cankarjeve družbe in delavske kulture, da ga posnemajo. Vsi delavci, ki pa sami morejo, naj nemudoma pristopijo v svojo književno družbo; saj je čas, ko bodo knjige izšle, pred vratmi.

Maribor.

Proč z nedeljskim poukom na obrtno-nadaljevalnih šolah! Mariborski dnevniki so te dni objavili, da se bo letos vršil vaješki pouk na obrtno-nadaljevalnih šolah dvakrat tedensko, ob nedeljah pa bo — samo telovadba za vajence. Opozarjamo, da je tudi to protizakonito, ker novi obrtni zakon jasno določa, da se mora vršiti šolski pouk vajencev izključno med delovnim časom, torej tudi telovadba. Zahtevamo, da šolska oblast uvede za vajence pouk v smislu zakona in da jim s tem omogoči popoln nedeljski počitek.

Akademija vseh delavskih kulturnih društev v Mariboru se bo vršila v soboto, dne 5. novembra 1932. Opozarjamo na to vsa kulturna društva ter prosimo, da za ta teden ne prirejajo drugih prireditev.

Otvoritveno predavanje »Svobode«. Kakor vsako leto, bo tudi letos mariborska »Svoboda« priredila v zimskem času ciklus zanimivih predavanj. Otvoritveno predavanje se bo vršilo v sredo, dne 5. oktobra t. l. ob 20. uri v dvorani Delavske zbornice, Sodna ulica 9/II. Predaval bo predsednik »Svobode« s. Štukelj iz Ljubljane.

Strokovna komisija v Mariboru ima svoje uradne ure v prostorih Delavske zbornice, Sodna ulica 9, II., desno, vsak dan razen nedelj in praznikov od 17. do pol 20. ure. V tem času da zastopnik Strokovne komisije vsem zaupnikom in članom svobodnih strokovnih organizacij vsa pojasnila.

Prijave za »Strokovni tečaj«. Vsi sodruzi in sodružice, ki se mislijo udeležiti letošnjega strokovnega tečaja, naj to prijavijo najkasneje do konca tega meseca.

Prijave sprejema Strokovna komisija v Mariboru vsak dan od 17. do pol 20. ure v svojih prostorih Sodna ulica 9, II., desno.

V strokovni tečaj se bodo sprejemali samo člani svobodnih strokovnih organizacij, člani »Svobode«, »Detoljuba« in drugih delavskih kulturnih društev.

Strokovni tečaj se bo otvoril v prvi polovici oktobra.

Dneve in ure tečaja bodo določili obiskovalci sami na prvem sestanku.

Skandalozna nogometna tekma v Mariboru. V nedeljo popoldne se je na igrišču SK Rapida igrala prvenstvena tekma med ljubljansko »Svobodo« in mariborskim nemškim meščanskim nogometnim klubom »Rapidom«. Sodnik g. Dolinar je bil poslan iz Ljubljane. Že od začetka se je opazila velika nervoznost zlasti pri Rapidovcih, ki so v prvem polčasu podlegli Svobodi z 1:0. V drugem polčasu so hoteli očitno poraz na vsak način preprečiti in so začeli precej surovo igrati, tako da so tudi Svobodaši bili prisiljeni k odločnejši igri. Rapidu se je končno posrečilo izenačiti stanje na 1:1.

V tem sta med igro trčila skupaj Svobodaš in igralec Rapida Pischof, ki se je svojčas izuril pri mariborski Svobodi, potem pa ji je pokazal hrbet; Pischof je pri tem padel. To je bil signal za »drukarje« Rapida, da so vdrli v igrišče in začeli Svobodaše pretepati s palicami. Za Svobodo so se takoj zavzeli številni njeni simpatizerji, ki so bili navzoči in na igrišču je postalo vesplošno prerivanje in pretep. Igralci Svobode so se nato umaknili v oblačnico in so izjavili, da pod takšnimi razmerami ne morejo nadaljevati igre, ki jo je sodnik Dolinar zaključil 15 minut pred zaključkom. V konfliktu je hotel posredovati navzoči podpredsednik nogometnega podsaveza Stanko, ki se je kot tak predstavil igralcem Rapida, a v odzdrav ga je eden od Rapida s pestjo udaril v obraz. Ko so se Svobodaši hoteli odpeljati s svojim avtobusom, so jim hoteli neki fantalini, tako nemški kakor slovenski, avtobus razbiti. K sreči pa do tega ni prišlo, ker se je treznejšim ljudem posrečilo fantaline odvrti od njihovega početja. Pristaši mariborskega slovenskega sportnega kluba »Maribor« so krepko pomagali nemškemu »Rapidu« proti Svobodašem, medtem ko moremo objektivno ugotoviti, da so se člani SK Železničarja te vrste razračunavani vzdržali in se v nekaj slučajih celo zavzeli za »Svobodo«.

Trgovske poravnave ne gredo več tako lahko. Že dolgo časa je vzbujalo splošno pozornost dejstvo, da so se v Mariboru prav strahotno množile trgovske poravnave izven konkurza, ki jih je bilo celo mnogo več kot v Ljubljani. Še nedavno se je zgodil slučaj, da je uspelo doseči poravnavo v nekem manjšem mestu mariborskega okrožja večjemu trgovcu in kmalu nato je prijavitelj poravnavo še šest drugih trgovcev, deloma iz tistega malega mesta, deloma iz bližnjega trga. Poravnave so pač uspevale, ker so se upniki bali, da bo šel sicer prezadolženec v konkurz in tedaj še manje dobijo ali pa nič. Pretekli teden pa se je vršil narok v poravnalnem postopanju proti dalmatinskemu kramarju Božo Lekiču, kateremu so nekatere tvrdke neverjetno visoko kreditirale, n. pr. 100.000 Din z eno dobavo in nek rojak mu je posodil v gotovini 70.000 Din itd. Lekič je šel v poravnavo s primanjkljajem 269.000 Din, a njegova zaloge je bila cenjena le na 70.000 Din ter je ponujal 4 odst. upnikom. Vendar se ti upniki to pot temu ljubeznivemu vabilu niso odzvali in eden ni glasoval za poravnavo. Zato je sodišče poravnavo zavrnilo in Lekič bo moral iti v konkurz.

Krajevni odbor Udruženja vojnih invalidov v Mariboru priredil v nedeljo, dne 2. oktobra 1932 ob 14. uri na Trgu svobode javno dobrodelno invalidsko tombolo, katere dobiček je namenjen v korist in podporo najrevnejšim vojnim žrtvam.

Lahkoatletom SK »Svobode« Maribor! V sredo ob pol 18. uri obvezen lahkoatletski training na Rapidovem prostoru za vse atlete. — Načelnik.

Marib, gledališče. Priglase za gledališki abonma sprejema gledališka blagajna vsak dan od 9. do 13. in od 15. do 17. ure. Abonma je zelo poceni ter nudi za malenkosten denar najboljše duševno razvedrilo.

Konec kopalne sezone na Mariborskem otoku. Vsled nastopivšega slabega vremena se mestno kopalnišče na Mariborskem otoku z današnjim dnem zapre. Stranke, ki imajo v kopališču shranjene kopalne plašče ali druge predmete, se pozivajo, da iste nemudoma dvignejo, ker mestna občina ne prevzame nikakega jamstva za predmete, ki bi ne bili dvignjeni.

Plesna šola trgovskih in privatnih nameščencev se bo, kakor vsako leto, otvorila tudi to leto. Plesne vaje se bodo vršile pod strokovnim vodstvom plesnega učitelja g. Simončiča v mali dvorani Narodnega doma vsak torek in petek od 20. do 22. ure. — Otvoritve plesne šole bo v torek, dne 4. oktobra, na kar se opozarja vse dosedanje obiskovalce, kakor tudi vse ostale trgovske in privatne nameščence ter nameščence.

Vpepeljevanje mrličev se širi. Po vojni se po celi Evropi širi ideja moderne vpepeljevanja mrličev, namesto pokopavanja v grobove. Posebno se je to gibanje pametnih ljudi razširilo po vojni v Čehoslovaški, kjer imajo sedaj že devet krematorijev, to je zgradb za vpepeljevanje mrličev, in sicer v Pragi, Reichenburgu, Brücksu, Nimbргу, Moravski Ostravi, Čeških Budjevicah, Brnu in v Plzni. Od leta 1921 naprej je bilo vpepeljeno že 40.026 oseb. Samo meseca junija so tam vpepeljili 419 oseb, od tega polovico v Pragi, kjer se dajo skoraj vsi izobraženejši ljudje vpepeljiti. Tudi v sosednji Avstriji imajo že 5 krematorijev, najnovejšega v bližnjem Gradcu. V Jugoslaviji je omogočilo vpepeljevanje mlado mariborsko društvo za vpepeljevanje mrličev »Ogenj«. To društvo je namreč stopilo v zvezo z graškim »Ognjem« ter doseglo na ta način ugodnost, da vplačujejo člani mariborskega »Ognja« enako pristopnino in članarino kot graški in prevzame za to graško društvo »Flamme« vpepeljitev mariborskih umrlih članov na lastne stroške, včevši vse izdatke že od Maribora naprej in vrnitve pepela pokojnega v Maribor. Na ta način imamo dejansko pravzaprav že tudi v Jugoslaviji svoj krematorij. Kdor se zanima za to in hoče postati član »Ognja«, naj piše po bližnje informacije na naslov: Društvo »Ogenj«, Maribor, Koroševa ul. 8.

Kongres seksuologov v Brnu.

V dneh od 20. do 26. septembra 1932 se vrši v Brnu V. kongres svetovne lige za seksualno reformo, ki se ga udeležijo učenjaki in seksualopsihologi iz skoro vseh evropskih držav (izvzemši Jugoslavijo), iz Amerike, Sovjetske Rusije in vzhodne Azije. Pod predsedstvom dr. M. Hirschfelda (Berlin), Haira (London) in J. H. Leunbacha (Kodanj) bo kongres obravnaval naslednje glavne teme, h katerim je najavljenih veliko število najuglednejših strokovnjakov kot predavateljev:

1. Eugenika in seksualnost; 2. seksualna vzgoja; 3. svetovni nazor etnologije; 5. raziskovanje interne seksualnosti; 6. seksualna patologija; 7. vprašanje populacije, posvetovalnice za žene in neveste, politika ljudskega prirastka in regulacija rojstev.

V okviru teh glavnih tem se bo obravnavalo mnogo specialnih vprašanj. Svetovna liga za seksualno reformo vidi svojo nalogo v tem, da se v vseh deželah bori za politično, gospodarsko in seksualno enakopravnost žene, za osvoboditev zakona in njega razveze od cerkvene in državne kuratele, za regulacijo rojstev v tem smislu, da se bodo ljudje zavedali velike odgovornosti, ki jo nalaga spočetje, za večji vpliv eugenike na potomstvo, za zaščito nezakonskih mater in otrok, za pravilno presojanje notranjih seksualnih varijacij, zlasti tudi homoseksualnosti, za preprečevanje prostitucije in spolnih bolezni, za to, da se seksualne motnje ne bodo smatrale kakor doslej kot razuzdanost, grehota in zločin, temveč kot več ali manj patološki pojavi narave, za tako seksualno kazensko pravo, ki bo kaznovalo samo resnično poseganje v seksualno svobodo druge osebe, ne pa, kakor doslej tudi seksualna dejanja, storjena na podlagi soglasne volje med odraslimi osebami, ki ne ogrožajo javne nramstvenosti in slednjič za sistematično seksualno vzgojo in pouk.

All si že poravnal naročnino? Ako še ne, stori takoj svojo dolžnost!

Celje.

Prijatelji esperantskega jezika, katerih je med našimi delavci in nameščenci mnogo, naj obiskujejo letos tečaj jezika, ki ga bo priredil celjski Esperantski klub v začetku meseca oktobra. Oni, kateri bi se hoteli učiti jezika, pa so zadržani in ne bi mogli obiskovati tečaja stalno ob določenem času, bodo dobili pouk po zanesljivi in uspešni dopisni metodi. Prijave za tečaj se sprejemajo tudi v pisarni Javne kuhinje. — Podrobnejša pojasnila pa bo dal vsakemu na zahtevo tajnik Esp. kluba v Celju, kateri se bo nahajal v ta namen od 29. septembra do 6. oktobra vsak dan ob 13. uri v Javni kuhinji.

Ruše.

O naših prilikah. Čutim potrebo, da spregovorim par besed ob priliki strokovnega tedna v Mariboru tudi o razmerah pri nas. Ruško delavstvo je kriza težko pogodila in povzročila v njegovih vrstah težko demoralizacijo. Marsikdo bo mislil, da je temu vzrok duševna zaostalost delavstva. Pri posameznih delavcih že. Ne velja pa to za kvalificirano delavstvo. Srečavaš nadute

Dr. Avg. Reisman:

Delovno pravo v novem obrtnem zakonu.

(Iz predavanja o novem obrtnem zakonu v Strokovni komisiji v Mariboru.)

(Nadaljevanje.)

Iz drugih za delavce važnih zakonov.

Nočno delo žensk in mladostnih delavcev.

Ženske brez razlike starosti in mladostni delavci pod 18 leti se ne smejo zaposlovati ponoči v obratih, izvzemši ob višji sili, če je treba podjetje rešiti nenadne nevarnosti, ali večje škode, če je treba sirovine, ki se rade kvarijo, obvarovati pokvare in ob višji državni potrebi.

Noč pomeni čas od 10. ure zvečer do 5. uri zjutraj, le za pekarne mine noč ob 4. uri zjutraj.

Otroci pod 14 leti ne smejo biti zaposleni v podjetjih.

Delo žensk pred porodom in po porodu.

Ženskam porodnicam je prepovedano delo v podjetjih za čas 2 mesecev pred porodom in 2 mesecev po porodu. Delodajalci ne smejo odpustiti porodnic, katerih bolezensko stanje bi trajalo tudi preko 2 mesecev po porodu, dokler popolnoma ne ozdravijo, največ leto dni od dne poroda. Seveda jih ne smejo odpustiti tudi v času 2 mesecev pred in po porodu.

Delodajalci morajo dovoljevati materam, ki same doje svojo dečo, poleg rednega odmora, tudi poseben odmor za dojenje dece, in sicer:

1. če je dete v materinem stanovanju, do pol ure čez vsakih 4 do 5 ur dela, ali

častihlepneže, ki se pod okriljem svojih predstojnikov čutijo popolnoma varne ter jim je organizacija deveta briga. Nekaj je takih, ki so zapadli demonu alkoholu. Taki delavci so korajžni le v točilnici. Če jim spregovoriš o organizaciji, ti bo našel tisoč izgovorov, samo da se ti izmuzne. Mnogo je delavcev, ki so postali navadna otopela delovna živina. Od jela, če ga je kaj, k delu in od dela spet k jelu. Višjih ciljev življenja pri nekaterih ne najdeš več. Zalostno je pogledati kulturno razdejavanje, ki ga je povzročil banerotni gospodarski sistem. Le takrat, če gre za redukcije in skliče strokovna organizacija shod, da intervirira pri ravnatelstvu o tej zadevi, pridejo vsi do zadnjega. Tedaj pridejo tudi tisti, ki organizacije ne poznajo in obljubijo, da se bodo organizirali, če bodo ostali v tovarni. Ostali so. Obljubo pa bo držalo le par izmed njih, ostali pa bodo našli organizacijo, ko bo treba braniti lastno kožo. Kar se organizacije tiče, je ona že lansko zimo napravila svojo dolžnost. Pokazala je, kaj zmore enoten nastop delavstva. Od strani prizadetih ni bilo odziva na klic organizacije: Vsi v enotno organizacijo! S tem je organizacija svoje delo izvršila. Dovolj dolgo je bila vaša dekla, katero ste v zahvalo pokopavali ter zmerjali. Sedaj pa poskusite tisti, ki je ne cenite, brez nje, bodemo vsaj videli, kako daleč boste prišli. Kdo bo mogel očitati zavednim delavcem, če bodo pustili tiste, ki nočejo z organiziranimi, na cedilo. Obratni zaupniki so tudi v neugodnem položaju, če jim nezavedni delavci padejo za hrbet. Neorganizirani in nezavedni delavci so organiziranim bolj nevarni kot kapitalist sam. Res veselje je biti dandanes obratni zaupnik. Če pomislimo, kako velika je šola življenja za delavstvo, posebno sedaj, zadnja leta, ob nastopu krize. In kaj se je naš delavec naučil v tej veliki šoli razvoja? Nič, prav nič ali pa zelo malo. Otopel je in se ne briga niti za la-

2. če je dete v dečjem zavetišču istega podjetja, kjer mati dela, 15 minut čez vsakih 4 do 5 ur dela. Radi teh odmorov se materam ne sme skrajšati njih meza, tudi če delajo v akordu.

Zakon ne dela razlike za omoženo ali neomoženo žensko, ki je v porodnem stanju in tudi ne glede starosti.

Druge določila zakona o zaščiti delavcev.

Zakon o zaščiti delavcev ima potem še podrobnejša določila o večjih zavetiščih, zdravstvenih pogojih, za delo v obratih, delavskih zbornicah, borzi dela itd., kar pa za naše razmotranje o delovnem pravu ni tako važno. Priključen je še poseben zakon o inspekciji dela. Važnejša so še določila § 35

o pravici združevanja delavcev.

Pomožno osebje (delavci), ki dela v podjetjih, se sme združevati v posebna društva za zaščito svojih gospodarskih, kulturnih in moralnih interesov. V teh društvih sme biti včlanjeno samo pomožno osebje (delavci), ki je zaposleno v podjetjih, navedenih v § 1 tega zakona brez ozira na spol in starost.

Takšna strokovna delavska društva posameznih podjetij, oziroma strokovne organizacije, torej ne potrebujejo posebnega dovoljenja in potrdila svojih pravil po banški upravi, kakor ostala kulturna, socialna, gospodarska in podobna društva.

sten kos kruha. Tisti, ki so bili zavedni poprej, so ostali zavedni in si utrdili svoje prepričanje — ostali pa so popolnoma indiferentni. Slovenski delavec — pravijo — je bil suženj in bo suženj ostal, dokler ne vzraste nova, v drugem duhu vzgojena generacija. — Organizator.

Ptuj.

Gostovanje ljubljanskega delavskega odra. V nedeljo popoldne je gostoval tukaj govornilni zbor »Svobode« iz Ljubljane. Prireditve je lepo uspela in moremo ljubljanskim sodrugom le čestitati. V resnični luči smo videli »Hlapca Jerneja«, ki pa nekaterim izmed »boljših« ni ugajal, češ, da je preveč »boljševiško«. Resnica pač boli. Vsakdo, ki gleda svet s svojimi očmi in zna misliti z lastnimi možgani, spozna krivico. Tega bi se morali zavedati tisti delavci, ki se te prireditve niso udeležili, ker jih bolj zanima vinska trgatava...

Svobodaš.

Kulturni pregled.

Tolstojeva razstava v Moskvi. Tolstojev muzej v Moskvi pripravlja popolnoma novo razstavo vseh umetniških in filozofskih del velikega Rusca, v kateri bodo razstavljeni mnoga doslej še nepoznana njegova dela. Celotna razstava se bo delila v štiri periode: v čas med 1840. in 1860. letom, ko je napisal »Detinstvo«, »Deška in mladostna leta«, »Kozake«, »Sebastopol« in »Vlastelinovo jutro«. Čas med 1860. in 1880. letom, ko je napisal svoja največja dela: »Vojno in mir« in »Ano Karenino«. V to dobo spadajo tudi še povesti, ki jih je napisal pod vtisi svojih potovanj v inozemstvo, kakor tudi njegovi pedagoški spisi. V posebnem poglavju te periode bo predočena tema »Tolstoj in Černiševski«. V tretji periodi, med 1880. in 1890. l., se bo zrcalil preobrat v svetovnem nazoru Tolstege, njegov prehod s stališča fevdalnega aristokratskega vlastelina

k svetovnemu nazoru revolucionarnega kmetstva; sem spada njegovo »Vstajenje«, »Sadovi izobrazbe«, »Moč teme«, »Kreuzerjeva sonata« in druge. Zadnja doba vključuje čas pred revolucijo — l. 1905 — in sledečo ji reakcijo. Tu se bo obravnavala cela vrsta tem, kakor »Tolstoj in delavsko vprašanje«, »Tolstoj in kmečka revolucija« itd.

Usoda loterije za beograjsko katoliško katedralo.

Ne vemo, kako bi to imenovali, morda je to tudi znamenje časa, ozrtev krize: Katedralo so hoteli zidati tam v prestolnem Beogradu, pa so razpisali loterijo. Vaba: za osem milijonov Din dobitkov, 2 po 2.500.000 Din, 2 po 500.000 Din, 10 po 100.000 Din in 100 po 10.000 Din. Kar dva velebogataša in 12 manjših bogatašev bi rodila ta cerkev — pa še nekaj petičnih ljudi! Ravno krščanska ta vaba ni bila. Objave v listih, zapovedi in ukazi. Beograjski nadškof dr. Rodić je napisal: Zahtevam podporo za cerkev! Pa vse skupaj ni nič pomagalo... Dne 1. maja 1932 bi moralo biti žrebanje, pa so ga preložili. Dne 31. avgusta je bil drugi rok. Spet nič. Kaj to? Naenkrat čitaš v listih objave: Ker je bilo prodanih srečk samo za 4.500.000 Din in je po odbitku vseh stroškov ostalo za udeležence samo 1.000.000 Din, je minister za poljedelstvo dovolil znižati dobitke od 8 milijonov na 1 milijon Din in se mora žrebanje prodanih srečk izvršiti dne 20. septembra t. l. To so morali biti razočarani kupci, ki so dali za srečke 4.500.000 Din, ko so jim možnost dobitkov znižali kar za sedem osmin... In čudimo se, da se je to znižanje kar tako dogodilo. Saj so ljudje kupili srečke za osem milijonov dobitkov, ne za enega in so pričakovali toliko dobitkov! Tu nekaj ni v redu. Moralo bi se dovoliti kupcem teh srečk, da bi lahko zahtevali denar nazaj, ker se je vrednost teh srečk znižala za sedem osmin prvotne vsote. Skoro prav tako, kakor če bi kupil kako blago; ko sem ga pa kupil, vidim, da je vredno manj, kakor mi je prodajalec zatrnil. Kršitev dogovora ga razveljavlja. To so naši moralni pomisleki pri tej stvari in pa pravni pomisleki, dasi se naš materialno prav nič ne tičejo. Stvar je pa zanimiva in lahko v ljudeh omaja zupanje do takih loterij, ker tvori lahko kak preudic za prihodnje sklepe. In kadar kdo ne bo nabral zadosti, lahko zaprosi, da se mu obvezne znižajo, pa bodo kupci srečk itd. udarjeni. Sicer smo pa prerokovali, da bo tu materialni fiasko — pa je še moralni po vrhu. Božjega blagoslova ni bilo pri ceji stvari!

Vsi letni naročniki dobe **zastonj**

14 karatno originalno ameriškansko

zlato nalivno pero

ali pa Kürschnerjev ročni leksikon, (900 strani, 32 tabel) ali eno prvovrstno radijsko cev.

Zahtevajte takoj brezplačno na ogled »Radio« welt«. Naroča se Administration der »Radio« welt« Wien I, Pestalozziggasse Nr. 6, ki prinaša obširne radioprograme, interesantne slike in ima lepo urejene poučne tehnične članke.

Zahtevajte vedno in povsod kruh in pecivo iz Delavske pekarnе v Mariboru. - Telefon šte. 2324.

Nalagajte svoje prihranke

**v Štajerski hranilnici in posojilnici
v Mariboru, Slomškov trg šte. 6.**

Vloge obrestujemo po 6 1/2%
proti trimesečni odpovedi.